

**МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА
УКРАЇНИ**

**ДЕПАРТАМЕНТ НАУКОВО-ОСВІТНЬОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АПВ
ТА РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ**

**ДЕРЖАВНА УСТАНОВА “НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ “АГРООСВІТА”**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Департаментом
науково-освітнього забезпечення
АПВ та розвитку сільських
територій
Міністерства аграрної політики
та продовольства України
“22” липня 2014 р.

МЕНЕДЖМЕНТ ТА МАРКЕТИНГ У ВЕТЕРИНАРНІЙ МЕДИЦИНІ

ПРОГРАМА

**нормативної навчальної дисципліни
для підготовки фахівців ОКР “молодший спеціаліст”
напряму 6.110101 “Ветеринарна медицина”
спеціальності 5.11010101 “Ветеринарна медицина”
у вищих навчальних закладах I–II рівнів акредитації
Міністерства аграрної політики та продовольства України
(Шифр за ОПП МПН.08)**

**Київ
“Агроосвіта”
2014**

**МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА
УКРАЇНИ**

**ДЕПАРТАМЕНТ НАУКОВО-ОСВІТНЬОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АПВ
ТА РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ**

**ДЕРЖАВНА УСТАНОВА “НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ “АГРООСВІТА”**

МЕНЕДЖМЕНТ ТА МАРКЕТИНГ У ВЕТЕРИНАРНІЙ МЕДИЦИНІ

ПРОГРАМА

**нормативної навчальної дисципліни
для підготовки фахівців ОКР “молодший спеціаліст”
напряму 6.110101 “Ветеринарна медицина”
спеціальності 5.11010101 “Ветеринарна медицина”
у вищих навчальних закладах I–II рівнів акредитації
Міністерства аграрної політики та продовольства України
(Шифр за ОПП МПН.08)**

**Київ
“Агроосвіта”
2014**

УДК 658:631.1.027
ББК 65.290-2
М50

Розробник програми

Старожилов В.В., викладач Путивльського коледжу Сумського НАУ

Рецензенти:

Соловійова Т.А., Пасенко В.В., викладачі Золотоніського технікуму ветеринарної медицини Білоцерківського НАУ;

Матвієнко В.М., викладач Технологіко-економічного коледжу Білоцерківського НАУ

Обговорено та рекомендовано до видання навчально-методичною комісією аграрних вищих навчальних закладів І–ІІ рівнів акредитації із спеціальності 5.11010101 “Ветеринарна медицина” галузі знань 1101 “Ветеринарія” (протокол № 1 від 24 жовтня 2013 р.).

Відповідальна за випуск Вишневська О.В., методист ДУ “НМЦ “Агроосвіта”

Редактор Салмай Н.М.

Державна установа “Науково-методичний центр інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності вищих навчальних закладів “Агроосвіта”.

Всі права охороняються. Жодна частина цього видання не може бути відтворена в будь-якій формі без письмової згоди Державної установи “Науково-методичний центр інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності вищих навчальних закладів “Агроосвіта”.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

“Менеджмент та маркетинг у ветеринарній медицині”

Галузь знань	1101 “Ветеринарія”
Напрямок підготовки	6.110101 “Ветеринарна медицина”
Спеціальність	5.11010101 “Ветеринарна медицина”
Освітньо-кваліфікаційний рівень	“молодший спеціаліст”
Нормативна чи вибіркова	нормативна
Семестр	8
Кількість кредитів ECTS	1,5
Загальна кількість годин	54

Види навчальної діяльності та види навчальних занять, обсяг годин:

Лекції	10
Практичні заняття	17
Самостійна робота	27
Форма підсумкового контрольного заходу	залік

ВСТУП

Програму нормативної навчальної дисципліни “Менеджмент та маркетинг у ветеринарній медицині” складено відповідно до підготовки фахівців ОКР “молодший спеціаліст” напряму 6.110101 “Ветеринарна медицина” спеціальності 5.11010101 “Ветеринарна медицина”.

Програму розроблено з урахуванням того, що студенти мають засвоїти питання маркетингової діяльності підприємств, менеджменту в галузі малого підприємництва тощо.

Міждисциплінарні зв'язки: “Економіка сільського господарства”, “Організація ветеринарної справи”, “Вступ до спеціальності”, “Фармакологія”.

Структура навчальної дисципліни є орієнтовною. Під час складання робочих навчальних програм викладачі навчальних закладів можуть вносити обґрунтовані зміни та доповнення в зміст програмного матеріалу і розподіл навчальних годин за темами в межах бюджетного часу, відведеного навчальним планом на вивчення дисципліни. Внесені зміни та доповнення повинні бути обговорені на засіданні циклової комісії і затверджені заступником директора з навчальної роботи.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Метою викладання дисципліни є надання студентам спеціальних знань і вмінь щодо здійснення підприємницької діяльності та управління суб'єктам підприємства в різних галузях, зокрема в галузі сільськогосподарського виробництва та агробізнесу щодо маркетингу та маркетингової діяльності суб'єктів підприємництва.

1.2. Основними завданнями дисципліни є:

- засвоєння студентами теоретичних знань, що передбачені навчальною програмою з дисципліни “Менеджмент та маркетинг у ветеринарній медицині”;
- формування спеціальних професійних умінь та навичок щодо роботи в управлінській структурі сільськогосподарських підприємств та підприємств у галузі ветеринарної медицини (лікарні ветеринарної медицини, пункти, ветеринарні аптеки, клініки тощо)
- організація маркетингової діяльності сільськогосподарських підприємств, зокрема підприємств, зайнятих в галузі ветеринарної медицини за напрямками:
 - маркетингові дослідження зовнішнього та внутрішнього середовища;
 - організація служби маркетингу на підприємстві;
 - розробка та реалізація збутової політики підприємства.
- розробка та впровадження бізнес-плану розвитку сільськогосподарських підприємств та підприємств ветеринарної медицини (лікарні ветеринарної медицини, пункти, ветеринарні аптеки, клініки тощо).

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні **знати:**

- суть основних положень і категорій менеджменту та маркетингу;
- функції менеджменту та маркетингу;
- систему методів управління;
- зміст процесів та технології управління;
- основи планування, здійснення мотивування та контролювання;
- показники ефективності системи менеджменту;

вміти:

- планувати діяльність галузі та персоналу;
- аналізувати структуру управління організацій;
- здійснювати підбір кваліфікованих працівників;
- розробляти засновницькі документи (посадові інструкції, статuti, положення про структурні підрозділи);
- складати маркетингові, фінансові та бізнес-плани.

2. ОРІЄНТОВНА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема		Обсяг годин для окремих видів навчальних занять і самостійної роботи			
№	назва	лекції	практичні	самостійна робота	разом
1.	Маркетинг та маркетингова діяльність підприємств у галузі сільського господарства та ветеринарної медицини	2	2	4	8
2.	Менеджмент та управлінська діяльність	2	2	4	8
3.	Управління підприємницькою діяльністю. Менеджмент малого підприємництва	2	2	4	8
4.	Економічні та правові засади підприємництва в Україні	2	4	6	12
5.	Виробнича діяльність підприємницьких структур. Бізнес-планування	2	6	10	18
Всього		10	16	28	54
Всього годин з навчальної дисципліни		10	16	28	54

3. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Маркетинг та маркетингова діяльність підприємств у галузі сільськогосподарства та ветеринарної медицини

Природа маркетингу, його сутність та визначення. Основні принципи, цілі, функції та напрями маркетингової діяльності. Фундаментальні поняття маркетингу: потреби та запити, товари та послуги, споживча цінність, задоволення та якість, обмін, угода, ринок. Комплекс маркетингу.

Види маркетингу залежно від орієнтації маркетингової діяльності, сфери застосування маркетингової політики підприємства, видів купівельного попиту тощо.

Маркетингові дослідження та маркетингова інформаційна система в сільськогосподарських та ветеринарних підприємствах, ветеринарних аптеках.

Мікро- та макросередовище сільськогосподарських та ветеринарних підприємств, ветеринарних аптек.

Маркетингова та товарна політика. Структура та цілі маркетингової товарної політики сільськогосподарських і ветеринарних підприємств. Життєвий цикл товару, характеристика його основних етапів у галузі сільськогосподарства та роздрібної торгівлі засобами ветеринарної медицини.

Маркетингова цінова політика. Сутність та роль маркетингової цінової політики. Стратегії й методи ціноутворення під час реалізації сільськогосподарської продукції та засобів ветеринарної медицини.

Комплекс маркетингових комунікацій. Основні елементи: реклама, стимулювання збуту, пропаганда (PR), персональний продаж, прямий маркетинг. Організація діяльності служби маркетингу в сільськогосподарських підприємствах, ветеринарних клініках, ветеринарних аптеках.

Практичне завдання 1

Проведення маркетингового дослідження на предмет можливості організації ветеринарної аптеки.

Застосування різноманітних методів ціноутворення під час організації ветеринарної аптеки.

2. Менеджмент та управлінська діяльність

Системний підхід до управління підприємством у галузі сільськогосподарських підприємств, ветеринарної практики та роздрібної торгівлі засобами ветеринарної медицини. Принципи управлінської діяльності (менеджменту). Функції менеджменту (планування, організація, мотивація, координація, контроль). Інструменти впливу на людей (ієрархія, ринок, культура організації).

Влада в менеджменті та її значення в управлінні людьми. Лідерство. Стили лідерства. Формальні та неформальні відносини в колективі.

Прийняття управлінських рішень у процесі менеджменту підприємницьких структур, сільськогосподарських підприємств, ветеринарних клінік та ветеринарних аптек.

Управління конфліктами в трудових колективах суб'єктів підприємницької діяльності.

Практичне завдання 2

Дослідження принципів, функцій і методів управління та можливості їх застосування в керівництві малого підприємства в галузях сільськогосподарських підприємств, ветеринарних практик та роздрібної торгівлі засобами ветеринарної медицини.

3. Управління підприємницькою діяльністю. Менеджмент малого підприємництва

Особливості управління в малому підприємстві в галузі сільськогосподарського виробництва, ветеринарної практики та роздрібної торгівлі засобами ветеринарної медицини.

Формування колективу та стратегія розвитку персоналу малого підприємства.

Практичне завдання 3

Участь у розробці й прийнятті управлінського рішення. Ділова гра щодо розв'язання управлінських ситуацій.

4. Економічні та правові засади підприємництва в Україні

Поняття та роль підприємництва і агробізнесу в умовах розвитку ринкової економіки. Суб'єкти підприємництва. Власність як економічна основа бізнесу. Особливості, етапи та темпи розвитку підприємництва в Україні. Господарський Кодекс України (Глава 4 “Господарська комерційна діяльність (підприємництво)”).

Особливості організації агробізнесу, його стратегія і тактика. Рушійні сили та елементи системи бізнесу. Підприємництво як елемент бізнесу і тип господарювання.

Агробізнес як новий спосіб ведення сільського господарства.

Особливості організації підприємницької діяльності в галузі ветеринарної практики та роздрібної торгівлі засобами ветеринарної медицини (ветеринарні аптеки).

Принципи підприємницької діяльності (Господарський кодекс України, глава 4, стаття 44).

Свобода і право на підприємницьку діяльність. Обмеження і ліцензування видів підприємницької діяльності.

Процедура ліцензування ветеринарної практики та роздрібної торгівлі засобами ветеринарної медицини.

Система і структура правових актів, що регулюють підприємницьку діяльність:

- Господарський кодекс України;
- Постанова Кабінету Міністрів України “Про порядок ліцензування підприємницької діяльності” від 03.07.1998 р. № 1020
- Указ Президента України “Про запровадження єдиної державної регуляторної політики в сфері підприємництва”.

Органи державного регулювання підприємництва, їх функції. Фонди підтримки підприємництва в Україні. Регіональні програми підтримки підприємництва.

Програма державної підтримки підприємництва: створення правової і нормативної бази; побудова належної фінансово-кредитної системи; забезпечення матеріальних умов; формування ринкової інфраструктури; забезпечення додержання конкурентного режиму господарювання.

Економічне забезпечення підприємницької діяльності: визначення мети та способу її досягнення; опрацювання плану діяльності; ресурсне забезпечення.

Практичні завдання 4, 5

Дослідження нормативної і законодавчої бази, що забезпечує підприємницьку діяльність в Україні.

Дослідження принципів формування засновницьких документів, їх завдань та змісту.

5. Виробнича діяльність підприємницьких структур. Бізнес-планування

Створення матеріальних благ і прибутку – основа функціонування виробництва. Комерційний розрахунок як метод ведення виробничо-господарської діяльності.

Загальні засади планування підприємницької діяльності в галузях сільськогосподарського виробництва роздрібної торгівлі засобами ветеринарної медицини. Види підприємницьких проектів, їх специфіка і завдання.

Бізнес-план як інструмент виробничої діяльності. Особливості розробки бізнес-планів підприємств агропромислового комплексу, ветеринарних клінік та ветеринарних аптек.

Зміст бізнес-плану, його структура і логіка розробки.

Практичні завдання 6–8

Складання та оформлення бізнес-плану. Логіка опрацювання та структура бізнес-плану. Визначення цілей діяльності підприємства. Складання плану маркетингу, оцінювання ризику та страхування. Фінансовий план. Виробничий план. Складання резюме. Ділова гра “Захист бізнес-плану”.

4. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України [Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року]. – К. : Видавничий дім “Світанок”, 2007. – 46 с.
2. Господарський кодекс України. Станом на 1 вересня 2012 р. – Х. : Одісей, 2012. – 184 с.
3. Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції в підприємницькій діяльності : Закон України від 18.02.92 № 2/32 - XII.
4. Про запровадження єдиної державної регуляторної політики у сфері підприємництва : Указ Президента України від 02.01. 2000 р. № 89/2000.
5. Про заходи щодо забезпечення формування та функціонування аграрного ринку : Указ Президента України від 06.06.2000 р. № 767/2000.
6. Про порядок ліцензування підприємницької діяльності : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.07.98 № 1020.
7. Агафонова Л.Г., Рога О.В. Підготовка бізнес-плану. – К. : Знання, 1999.
8. Андрусенко Г.О. Основи маркетингу. – К. : Урожай, 1995.
9. Афанасьєв І. Діловий етикет. – К. : Альтерпрес, 1998.
10. Герасимчук В.Г. Маркетинг. – К. : Вища шк., 1995.
11. Подсолонко В.А. Миронова Т.Л. Підприємництво. – К. : Центр навчальної літератури, 2003.
12. Завадський Й.С. Основи менеджменту в галузях АПК. – К. : Вища шк., 1995.
13. Ільчук М.М. Основи підприємницької діяльності та агробізнесу. – К. : Вища освіта, 2002.
14. Кисельов А.П. Основи бізнесу. – К. : Вища шк., 1998.
15. Котлер Ф. Основы маркетинга (перевод с англ.). – М. : Ростинтэр, 1996.
16. Мартиненко М.М. Основи менеджменту. – К. : Каравела, 2005.
17. Мескон М.Х., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента. – М. : Дело, 1995.
18. Мельник Л.Ю. Основи підприємництва та ринкової економіки. – К. : Вища школа, 1995.
19. Матеріали Інтернет-сайту “Біплан” (www.biplans.narod.ru).
20. Ільчук М.М., Іщенко Г.Д. Підприємницька діяльність та агробізнес : підручник. – К. : Вища освіта, 2006. – 643 с.
21. Виноградська А.М. Основи підприємництва : навч. посіб. – К. : Кондор 2008. – 544 с.
22. Колот В.М., Репіна І.М. Підприємництво: організація, ефективність, бізнес-культура : навч. посіб. – К. : КНЕУ, 2010. – 444 с.
23. Гордієнко О.В., Кулінич О.І., Петренко Ю.В. Підприємницька діяльність : навч.- метод. посіб. – Немішаєве : НМЦ, 2011. – 171 с.
24. Череп А.В. Стратегія планування і управління : навч. посіб. – К. : Кондор, 2011. – 334 с.

25. Зайцева Н.І. Підприємницька діяльність : навч. посіб. – Біла Церква : ТЕК Білоцерківського НАУ, 2012. – 393 с.

5. ФОРМА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ТА ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ УСПІШНОСТІ

Контроль знань і умінь студентів з дисципліни здійснюється згідно з системою організації навчального процесу. Формою підсумкового контролю є залік.

Підписано до друку 22.07.2014 р.
Умов. друк. арк. 0,5
Наклад 92 прим. Зам. № 97

Видавництво “Аграрна освіта”
Технікумівська, 1, смт Немішаєве
Бородянського Київської
тел. 04577-41-2-69

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб’єкта видавничої справи ДК № 1310